

Mysteriózne hororové poviedky

Stefan Grabiński

ŠIALENÁ
ZÁHRADA

EUROPA

Stefan Grabiński

ŠIALENĀ ZĀHRADA

Fenfield
Zvāzok 3

Stefan Grabiński: Šialená záhrada

Preklad a doslov © Tomáš Horváth 2010

Cover design © Martin Vrabc 2010

Layout © bee&honey, s.r.o. (www.beeandhoney.sk) 2010

Prvé slovenské vydanie

Ako tretí zväzok edície Renfield vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2010

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89111-64-0

Stefan Grabiński
1887 – 1936

USMOLENEC

Hlavný sprievodca Blažek Boroň obišiel zverené vagóny a vrátil sa do zákutia vyhradeného výlučne jemu, čiže na „miesto určené sprievodcovi“.

Unavený celodenným putovaním po vozňoch, zachrípnutý od toho, ako vyvolával stanice v túto jesennú, hmlami napuchnutú ročnú dobu, plánoval si trošku odpočinúť na úzkom sedadle potiahnutom voskovaným plátnom: usmievala sa naňho spravodlivo zaslúžená siesta. Dnešná cesta sa v skutočnosti skončila; vlak už prešiel pásмо staníc, nahusto rozmiestnených v krátkych vzdialenostiach, a zvýšenou rýchlosťou smeroval do cieľovej stanice. Až do konca jazdy už Boroň nebude vstávať z lavice a na pár minút zbiehať po schodíkoch, aby zachrípnutým hlasom zvestoval svetu, že sa práve nachádzajú na takej a takej stanici, že vlak bude stáť päť, desať minút, alebo až celú štvrt'hodinu, alebo že je načase presadať.

Zahasil lampášik, pripnutý na hrudi, a postavil ho vysoko nad hlavu na poličku, zobliekol si plášť a zavesil ho na klinec.

Šedé, vyblednuté sprievodcove oči sa upreli nehybne na okno vagóna a hľadeli na svet za oknami. Okenná tabuľa sa triasla, ako vozeň poskakoval na spojoch koľajníc, stále však zostávala rovnako hladká a čierna – nevidel cez ňu nič.

Odtrhol oči od toho monotónneho rámca a zahľadel sa do hĺbky chodby. Pohľad mu skĺzol po rade dverí vedúcich do oddelení, preskočil na náprotivnú stranu s oknami a skončil na nezaujímavom páse koberca na dlážke.

Z kupé k nemu doľahla vlna smiechu: cestujúci mali dobrú náladu.

Sprievodca nahnevane zat'al zuby:

– Obchodní cestujúci! Banda kšeftárov!

Boroň z princípu neznášal cestujúcich: zlostila ho ich „praktickosť“. Pre neho existovala železnica pre železnicu samotnú, a nie pre cestovateľov. Úlohou železnice nebolo prevážať ľudí z miesta na miesto za účelom dopravy, ale

pohyb ako taký a víťazstvo nad priestorom. Čo jej záležalo na márných záujmoch pozemských trpaslíkov, priemyselných snahách podvodníkov, špinavých ťahaniciach obchodníkov? Stanice neboli na to, aby sa na nich vystupovalo, ale aby merali prejdenú cestu; zastávky na železnici boli kritériom jazdy – a ich postupné zmeny ako v kaleidoskope boli dôkazom postupujúceho pohybu.

Takže vždy hľadel s pohrdaním na davu, čo sa cez dvere vagónov tislí na perón, a naopak – s ironickou grimasou pozoroval udýchané paničky a milost'pánov rozhorúčených od toho, ako sa ponáhľali, bezhlavo hnali do kupé uprostred výkrikov, nadávok, ba občas aj štuchancov, aby „zaujali miesto“ a utiekli svojim druhom z ovčieho stáda.

Skutočnosť však vstupovala s Boroňovými názormi do nepríjemného kontrastu. Ľudia neustále nastupovali a vystupovali na stanicích, neustále sa tlačili s tým istým nadšením, a vždy s tými istými praktickými zámermi. Veď sa im aj za to sprievodca pri každej príležitosti pomstil.

Skutočnosť bola taká, že dokonca aj počas najväčšej frekventovanosti pred sviatkami vnútro Boroňových vagónov vyzeralo normálne, uličky boli voľné, ovzdušie znesiteľné. Nadpočetné miesta na sedenie a miesta na státie sprievodca neuznával. Prísny sám k sebe a náročný voči podriadeným, dokázal byť voči cestujúcim priam neľútostný. Predpisy dodržiaval doslovne, neraz až s drakonickou krutosťou. Nič nepomáhali výhovorky, úskočné čachre, či zručné podstrkovanie úplatkov do rúk – Boroň bol nepodplatiteľný. Niekoľko osôb dokonca z tohto dôvodu zažaloval, ba jednému individuu za urážku vylepil pár faciiek a pred úradmi z tohto incidentu vyšiel ako víťaz. Neraz sa tiež stávalo, že uprostred jazdy, niekde na akejsi biednej zastávke, v akejsi zapadnutej staničke, či priamo uprostred šireho poľa zdvorilo, no rozhodne vyhadzoval z vagóna podvodného „zákazníka“.

Počas svojej dlhoročnej kariéry natrafil len dva razy na „dôstojných“ cestujúcich, ktorí aspoň trochu zodpovedali jeho ideálu pasažierov.

Jedným z týchto zriedkavých exemplárov bol akýsi bezmenný tulák, ktorý pri sebe nemal ani deravý groš a usadil sa v oddelení prvej triedy. Keď ho Boroń vyzval, aby mu predložil cestovný lístok, otrhanec mu vysvetlil, že lístok nepotrebuje, lebo si ide len tak bez určitého cieľa, len tak si ide do sveta, kvôli pôžitku, z vrodenej potreby pohybu. Sprievodca mu nielenže dal za pravdu, ale počas trvania celej cesty starostlivo bdel nad tým, aby zákazník mal všetko pohodlie, a nikoho do jeho oddelenia nepustil. Dokonca ho počastoval aj polovicou svojho proviantu a zapálil si s ním aj fajočku uprostred družnej besedy na tému: cesta naslepo.

Druhého podobného pasažiera zažil pred pár rokmi na trase medzi Viedňou a Terstom. Keď sa ho spýtal, kam cestuje, ten mu odpovedal, že ani sám nevie, kde nastúpil, kam smeruje a načo.

– V takom prípade, – poznamenal Boroń, – by hľadám najlepšie bolo vystúpiť na najbližšej stanici.

– Oj, to veru nie, – odvetil nedostihný cestujúci, – nemôžem, namôjdušu, nemôžem. Musím ísť dopredu, čosi ma poháňa. Vypíšte mi cestovný lístok, kam len chcete.

Táto odpoveď Boroňa nadchla natoľko, že mu dovolil cestovať až do konečnej stanice zadarmo a už ho ani raz neobťažoval.

Veru, veru, na tomto širom svete ešte jestvovali aj dokonalí cestovatelia, čo však boli tieto nepočetné perly v tom mori bagáže? Sprievodca si neraz so smútkom túžobne spomínal na tie dve skvelé udalosti svojho života a hladkal si dušu spomienkami na tie výnimočné chvíle...

Zaklonil hlavu dozadu a sledoval pohyby sivomodrých pásov, ktoré boli vo vrstvách porozvešňované na chodbe. Cez rovnomerný klapot koľajníc sa pomaly predral sykot vriacej pary, vháňanej do rúr. Začul bublanie vody v nádržiach, cítil jej teplý tlak na okraje prístrojov: vo vagónoch prikúrili, lebo večer bol chladný.

Lampy na strope okamžite prižmúрили svoje svetelné viečka a zhasínali. Nie však nadiľho, lebo už za okamih horlivý regulátor automaticky vstrekol čerstvú dávku plynu

a nasýtil slabnúce horáky. Sprievodca zacítil jeho špecifický, ťažký pach, ktorý trošku pripomínal taliansky kôpor.

Vôňa bola silnejšia než dym z fajky, šírila sa rýchlejšie a kalila zmysly, opájala...

Odrazu sa Boroňovi zazdalo, že na podlahe chodby počuje cupot bosých nôh.

– Bum, bum, bum, – duneli bosé chodidlá, – bum, bum, bum...

Sprievodca už vedel, čo to znamená: nebolo to po prvý raz, čo počul vo vlaku tieto kroky. Vystrčil hlavu a pozrel do temnej diaľky vozňa. Na konci, tam, kde sa stena zahýba a vedie k oddeleniu prvej triedy, na sekundu zahliadol *jeho* nahý chrbát – nahý ako obyčajne; iba sekundu sa mihol *jeho* chrbát, prehnutý do oblúka, výdatne zaliaty potom.

Boroň sa zachvel: vo vlaku sa opäť objavil Usmolenec.

Po prvý raz ho zaregistroval pred dvadsiatimi rokmi. Bolo to hodinu pred strašnou katastrofou medzi Zniczom a Kniežacími hájmi, pri ktorej zahynulo vyše štyridsať osôb, nerátajúc veľký počet zranených. Sprievodca mal vtedy tridsať rokov a ešte pevné nervy. Úplne presne si pamätá všetky detaily, dokonca aj číslo toho nešťastného vlaku. Mal vtedy službu v koncových vagónoch a možno aj preto sa zachránil. Pyšný na pracovné povýšenie, ktoré práve dostal, si viezol domov v jednom z kupé snúbenicu, svoju úbohú Kašenku, jednu z obetí nešťastia. Pamätá sa, ako uprostred ich rozhovoru odrazu pocítil zvláštny nepokoj: niečo ho ako keby prudko ťahalo na chodbu. Neodolal tomu a vyšiel von. Vtedy pri východe chodbičky vagóna uzrel miznúcu postavu nahého obra; jeho telo, umazané od sadzí, zaliate potom špinavým od uhlia, vydávalo zadúšajúci zápach: zlievala sa v ňom vôňa talianskeho kôpra, čmud dymu a pach kolomaže.

Boroň sa za ním vrhol a chcel ho zadržať, ale úkaz sa mu rozplynul pred očami. Iba ešte chvíľu počul dupot bosých nôh na dlážke – bum, bum, bum, – bum, bum, bum...

O hodinu sa vlak zrazil s rýchlikom, ktorý mieril z Kniežacích hájov...

Odvtedy sa mu Usmolenec zjavil ešte dvakrát, vždy ako predzvest' nešťastia. Po druhý raz ho uvidel pár minút pred tým, ako sa vlak vykoľajil pri Rawe. Usmolenec vtedy prebiehal po strechách vagónov a dával mu znamenia čiapkou kuriča, ktorú strhol z unavenej hlavy. Vyzeral menej strašidelne než po prvý raz. Takže sa to obišlo bez väčších obetí: bolo len pár ľahšie zranených, nezahynul nikto.

Pred piatimi rokmi, keď išiel osobným vlakom do Bączka, zočil ho Boroń medzi dvoma vagónmi nákladného vlaku, ktorý prechádzal povedľa a mieril opačným smerom do Wierszyńca. Usmolenec sedel učupený na nárazníku a hral sa s reťazami. Kolegovia, ktorých na to upozornil, ho vysmiali a povedali mu, že je blázon. No čoskoro sa ukázalo, že mal pravdu: nákladný vlak, ktorý prechádzal cez podmytý most, sa tej noci zrútil do priepasti.

Usmolencove predpovede boli neomylné – kdekoľvek sa objavil, tam hrozila neodvratiteľná katastrofa. Trojnásobná skúsenosť len upevnila Borońovo presvedčenie, sformovala hlbokú vieru železničiara, súvisiacu so zlovestným fantómom. Sprievodca ho modloslužobnícky uctieval a cítil voči nemu bázeň ako voči zlému a nebezpečnému božstvu. Obklopil túto svoju vidinu špeciálnym kultom a vytvoril si svojský názor na jej charakter.

Usmolenec tkvel v organizme vlaku – on to bol, čo prepájal jeho mnohočlennú kostru, organizáciu, neviditeľný tíkol v pieste, potil sa v kotle lokomotívy, potľkal sa po vagónoch. Boroń pociťoval vo svojom okolí jeho blízkosť, jeho stálu nepretrúšanú, hoci skrytú prítomnosť. Usmolenec driemal v duši vlaku, bol jeho tajomným potenciálom.

Klásť mu odpor pokladal sprievodca za zbytočné, ba dokonca smiešne; akékoľvek eventuálne úsilie, ktoré smerovalo k tomu, zabrániť nešťastiu, ktoré zvestoval, by bolo márne, celkom určite neúčinné. Usmolenec bol ako predurčenie...

Keď sa príznak opäť vo vlaku zjavil, a to krátko pred cieľom, Borońa to značne rozrušilo. Každú chvíľu sa dala očakávať nejaká katastrofa.

Vstal a začal sa nervózne prechádzať po chodbe. Zvnútra jedného z kupé k nemu doľahol hovor a ženský smiech. Priblížil sa a zopár sekúnd sa díval dovnútra. Utíšil tú veselosť.

Nieko odsunul dvere susedného kupé a vystrčil hlavu:

– Pán sprievodca, je ešte ďaleko do stanice?

– O pol hodinu sme v cieľi. Čoskoro bude koniec.

Čosi v jeho intonácii a odpovedi zarazilo toho, čo položil otázku. Jeho oči sa na dlhšiu chvíľu zastavili na sprievodcovi. Boroň sa tajuplne usmial a prešiel ďalej. Hlava znovu zmizla v kupé.

Nejaký muž vyšiel z oddelenia druhej triedy, spustil okno na chodbe a pozeral von. Jeho prudké pohyby prezrádzali nepokoj. Zavrel okno a vzdialil sa opačným smerom na koniec kuloáru. Tu si pár ráz potiahol z cigarety, a keď odhodil obhryzený filter na dlážku, vyšiel na plošinku vagona. Boroň cez okennú tabuľu pred sebou videl jeho postavu, ako sa vykláňa cez ochranné zábradlie v smere jazdy.

– Skúma terén, – zamrmal so zlostným úsmevom. – Nič nepomôže. Čert nespí.

Nervózny pasažier sa zatiaľ vrátil do vozňa.

– Križoval sa už náš vlak s rýchlikom z Gronia? – opýtal sa s hraným pokojom, keď zbadal sprievodcu.

– Zatiaľ nie. Očakávame ho každú chvíľu. Napokon, možno sa s ním minieme na konečnej stanici: nie je vylúčené, že budeme mať meškanie. Rýchlik, ktorý máte na mysli, prichádza z vedľajšej koľaje.

V tom okamihu sa z pravej strany ozval prudký rachot. Za oknom sa mihla obrovitánska kontúra, z ktorej vybuchoval ohňostroj iskier a za ňou rýchlosťou myšlienky prekázla reťaz čiernych škatúľ osvetlených štvorcovými tvarmi. Boroň natiahol ruku smerom k už miznúcemu vlaku.

– A tu ho máme.

Nepokojný pán s výdychom úľavy vytiahol tabatierku a natiahol ju k sprievodcovi.

– Nože si zapálme, pán sprievodca. Originálne morisky.

Boroň si priložil ruku k strieške čapice:

- Veľmi pekne vám ďakujem. Ale bafkám len fajku.
- Škoda, lebo sú výborné.

Cestujúci si teda zapálil cigaretu sám a vrátil sa do kupé. Sprievodca sa za odchádzajúcim výsmešne usmial:

„Cha, cha, cha! Voľačo vycítil! Len sa priskoro upokojil. Nekrič hop, bratku, lebo si ešte nepreskočil.“

Ale šťastné skríženie vlakov ho trochu znepokojilo. Šance nehody sa o jednu zmenšili.

A bolo už trištvrte na desať – o pätnásť minút mali zastaviť v Gronie, a to bol koniec jazdy. Po ceste už nebol žiaden most, ktorý by sa mohol zrútiť; jediný vlak idúci opačným smerom, s ktorým by sa eventuálne mohli zraziť, šťastne minuli. Bolo asi treba očakávať vykoľajenie alebo nejakú katastrofu až na samotnej stanici.

V každom prípade sa Usmolencova prognóza musela overiť – on za to ručil, on, hlavný sprievodca Boroň.

Tu nešlo o ľudí, nešlo o vlak, ani o jeho vlastnú malú osobu, ale o neomylnosť onoho bosého podivína. Boroňovi nesmierne záležalo na tom, aby si Usmolenec udržal vážnosť medzi skeptickými sprievodcami, aby sa zachovala jeho prestíž v očiach tých neveriacich Tomášov. Kolegovia, ktorým pár ráz rozprával o jeho tajuplných návštevách, brali celú tú históriu s humorom a vysvetľovali ju jeho halucináciami, alebo – čo bolo ešte horšie – tým, že bol opitý. Predovšetkým tento posledný dohad bol preňho veľmi bolestivý, keďže nikdy nepil. Zopár ich považovalo Boroňa za poverčivého blázna a šibnutého. Takže do hry tak trochu vstupovala aj jeho česť a jeho zdravý ľudský rozum. Radšej by si sám vylámal krky, než aby prežil Usmolencovo fiasko...

Do desiatej zostávalo ešte desať minút. Dofajčil fajku a vyšiel po schodíkoch na vrchol vozňa, do búbky pre-sklenej zo všetkých strán. Odtiaľto, z „vtáčej perspektívy“, pred ním počas dňa ležal svet ako na dlani. Teraz sa však svet ponáral do hustej temnoty. Od okien vozňov sa odlupovali svetelné škvrny a premeriavali úbočia násypu žltými očami. Pred ním, vo vzdialenosti piatich vozňov, rozosievala

lokomotíva krvavé kaskády iskier a komín vyfukoval bledoružový dym. Čiernemu hadovi s dvadsiatimi článkami sa na bokoch jagali šupiny, z tlamy vypúšťal oheň, osvetľoval cestu aureolou svojich očí. V diaľke sa už nejasne črtala silueta nádražia.

Ako keby cítil blízkosť vytúženej konečnej stanice, vlak vzopäl všetky svoje sily a zdvojnásoboval rýchlosť. Už sa ako prelud mihol signál, nastavený na „prejazd voľný“, už ho vítali priateľsky roztvorené náruče semaforov. Koľajnice sa začali zmnožovať, križovali sa v desiatkach línií – železných spleť. Napravo i naľavo z temnôt noci vykĺzali akoby v ústrety prichádzajúcemu vlaku lampy nad výhybkami; staničné žeriavy, studne a nákladné páky natáhovali krky.

Vtom sa na pár krokov pred lokomotívou, rozbesnenou rýchlosťou, rozsvietil červený signál. Mašina vychrlila z kovového hrtanu uťatý piskot, brzdy zaškrípali a vlak, zastavený šialeným úsilím protitlaku pary, sa zastavil tesne pred druhou výhybkou.

Boroň zbehol dolu a pripojil sa k hústke železničiarov, ktorí tiež vystúpili, aby preskúmali, prečo sa jazda prerušila. Železničiar, ktorý dal výstražné znamenie, vysvetľoval situáciu. Totižto prvá koľaj, na ktorú mal vlak doraziť, bola dočasne obsadená nákladným vlakom. Bolo teda treba prehodiť výhybku a preradiť vlak na druhú koľaj. Obyčajne sa tento manéver robieva v rámci bloku pomocou jednej z výhybiek. Avšak teraz v podzemnom spojení medzi výhybkami a koľajnicami nastala daka porucha, takže blokmajster musel vlak posunovať. Zapol teda v bloku len reťazovú spojku a kľúčom otvoril bariéru. Boroňa čosi prikovalo na mieste. Skaleným zrakom hľadel na krvavý signál a ako omámený načúval treskotu prestavovaných koľajnic.

V poslednom okamihu im to došlo! V takmer poslednom okamihu, dákych tristo metrov pred stanicou! Že by teda Usmolenec klamal?

Odrazu pochopil, aká je jeho úloha. Rýchlo sa priblížil k blokovému železničiarovi, ktorý schytil kolbu, presúval bariéru a prepol semafor na zelenú.

Bolo treba toho človeka za každú cenu odťahnuť od výhybky a prinútiť, aby opustil svoje stanovište.

Od konca vlaku už z úst do úst prechádzalo heslo: „Vpred!“

– Moment! Počkajte ešte! – zakričal Boroň.

– Pán výhybkár! – obrátil sa polohlasne na funkcionára, našponovaného do služobného postoja. – Tam na vašom bloku vidím akéhosi tuláka!

Výhybkár sa znepokojil. Zjastril zrak smerom k tehlovému domčeku.

– Rýchlejšie! – štvahal ho Boroň. – Hýbte sa! Chystá sa poprehadzovať páky, pokaziť prístroje!

– Vpred! Vpred! – zneli netrpezlivé hlasy sprievodcov.

– Čakajte, sto striel vám do matere! – protestoval Boroň.

Výhybkár, odzbrojený silou jeho hlasu a akousi zvláštnou mocou toho príkazu, sa behom vrhol smerom k bloku.

Vtedy Boroň využil chvíľu: uchopil kolbu výhybky a naspäť spojil koľajnice s prvou koľajou.

Tento manéver vykonal zručne, rýchlo a potichu. Nikto si to nevšimol.

– Vpred! – vykrikoval a ustúpil do tieňa.

Vlak sa pohol a snažil sa dohnať meškanie. O chvíľu už v temrave mizol posledný vagón a za ním sa tiahla dlhá červená stopa koncového svetla...

Po chvíli z bloku dobehol zmätený výhybkár a svedomito obzeral postavenie páky výhybky. Čosi sa mu na nej nepáčilo. Zdvihol k ústam píšťalku a tri razy zúfalo zapískal.

Prineskoro!

Lebo tu odrazu z druhej strany stanice otriasol vzduch ohromný rachot, tupý dunivý hrmot detonácie a potom pekelná vrava, hluk a výkriky – nárek, plač a rev, prepletené v jednom divokom chaose so škripotom reťazí, praskotom trieštených kolies a buchotom nemilosrdne drvených vagónov.

– Zrážka! – šepkali jeho zblednuté pery. – Zrážka...

SIGNÁLY

Na nádraží pre nákladné vlaky, v dávno vyradenom poštovom vagóne, sa ako obyčajne zhromaždilo pobesedovať si zopár železničiarov, ktorí práve nemali službu. Boli tu traja vlakvedúci, hlavný kontrolór Trpień a zástupca náčelníka stanice Haszczyc.

Keďže októbrová noc bola dost' chladná, zakúrili v železnej piecke, ktorej komínovú rúru vystrčili cez otvor v streche vozňa. Za tento šťastný nápad vd'ačila táto malá spoločnosť invenčnosti vlakvedúceho Świty, ktorý sám zohnal už značne hrdzou prežratý ohrievač, ktorý vyhodili z nejakej čakárne, a vynikajúco ho prispôbil zmeneným podmienkam. Štyri drevené lavice, potiahnuté potrhaným voskovaným plátnom, a záhradný stôl s tromi nohami a doskou širokou ako štít dopĺňovali zariadenie vo vagóne. Nad hlavami sediacich visel na háku lampáš a rozosieval po tvárach v prítmí matné svetlo.

Takto vyzeralo „železničné kasíno“ staničných zriadencov. Priesmyk, náhodné útočisko starých mládencov bez domova, prístav v ústraní pre vlakových sprievodcov, ktorí sa striedali v službe.

Tu sa vo voľných chvíľach stretávali stáli návštevníci, utrmácaní jazdou, aby si na chvíľku vydýchli po ceste, ktorú mali za sebou, a porozprávali sa s kolegami. Tu, v dyme sprievodcovských fajok, cigariet, v tabakovom čmude, sa potulovali ozveny príbehov, tisícok príhod a anekdot, tu sa snovalo pradivo železničiarkeho údely.

Aj dnes bolo posedenie hlučné a živé. Akurát pred chvíľou rozprával Trpień pútavú príhodu z vlastného života a upútal pozornosť poslucháčov, až si zabudli znovu naplniť dohorievajúce fajočky a teraz ich držali v zuboch už studené a vyhasnuté. Vo vagóne sa rozhostilo ticho. Cez okno, zvlhčené kvapkami dažďa, bolo vidieť mokré strechy vozňov, lesknúce sa vo svetle reflektorov ako oceľové panciere. Z času na čas sa kdesi mihol lampáš traťového robotníka a prebleskol signál posunovacej lokomotívy; z času na čas

zasa preťal tmu zelený odraz výhybky a zahral červený výkrik dreziny. Z diaľky, spod čierneho valu driemajúcich vozňov, doliehal tlmený hluk hlavnej stanice.

Cez medzery medzi vagónmi presvitala časť koľaje párom rovnobežných pásov koľajníc. Na jednu z koľají pomaly zachádzal už prázdny vlak; piesty, unavené po celodennom pachtení, pracovali lenivo, ospalo premieňajúc svoj pohyb na obrátky kolies.

V jednej chvíli parná lokomotíva zastala. A spod hrude lokomotívy sa vygúľali kúdkoly pary a ovinuli baňatý trup, svetlá reflektorov na čele obra sa začali ohýbať do dúhových gloriol, zlatistých obručí a prenikali temnou parou. V istom okamihu vznikla optická ilúzia: lokomotíva a spolu s ňou aj vagóny sa vzniesli nad masu pary a chvíľku tak zotrvali visieť vo vzduchu. Po niekoľkých sekundách sa vlak vrátil na úroveň koľajníc, a potom sa pohlúžil do zamyslenia v nočnom odpočinku.

– Pekná ilúzia, – poznamenal Świta, ktorý už dlhší čas pozeral cez okno. – Páni, videli ste ten optický klam lokomotívy?

– Naozaj, – potvrdilo zopár hlasov.

– Pripomenulo mi to železničiarSKU legendu, ktorú som pred rokmi počul.

– Porozprávajte ju, Świta! Prosím! – povzbudil ho HaszczyC.

– Prosíme vás, prosíme vás!

– Isteže: nie je to dlhý príbeh, možno ho zhrnúť do niekoľkých slov. Medzi železničiarMI koluje ako rozprávanie o vlaku, ktorý zmizol.

– Ako to, zmizol? Vári sa rozplynul vo vzduchu, alebo čo?

– Práveže nie. Zmizol – čo ešte neznamená, že prestal jeStvovať! ‚Zmizol‘ znamená, že zdanlivo neexistuje pre ľudské oko – v skutočnosti však niekde je, niekde sa nachádza, hoci nevedno kde. Tento úkaz mal spôsobiť istý náčelník stanice, nejaký obrovský čudák, a hádam dokonca čarodej. Tento kúsok vykonal pomocou radu signálov, ktoré po sebe nasledovali

v zvláštnom poradí. Ten úkaz ho znenazdajky zaskočil, ako potom sám tvrdil. Občas sa zabával takým spôsobom, že vydával signály, ktoré kombinoval tými najrozmanitejšími spôsobmi tak, že menil ich následnosť a charakter. Až raz, potom ako vydal sedem takýchto znamení, vlak, ktorý prichádzal do jeho stanice, sa odrazu za plnej rýchlosti vzniesol dohora súbežne s koľajou, zopár ráz vo vzduchu zaváhal, potom sa naklonil nabok a zmizol – rozplynul sa vo vzduchu. Odvtedy nikto viac nevidel ani vlak, ani ľudí, čo ním cestovali. Povráva sa, že sa opäť objaví, keď niekto vydá tie isté signály, avšak v obrátenom poradí. Žiaľ, náčelník zakrátko nato zošalel a všetky pokusy dostať z neho pravdu sa skončili neúspešne. Azda raz nejaká náhoda spôsobí, že ktosi uhádne tie správne znaky a privábi vlak naspäť na zem.

– Senzácia, akých je veru málo, – poznamenal vlakvedúci Zdański. – A kedy sa odohrala táto zázračná udalosť?

– Pred nejakými sto rokmi.

– Ha! To je teda riadna doba! V takom prípade by dnes boli cestujúci z vlaku o celé storočie starší. Len si predstavte, aký by to bol pohľad, keby sa tak dnes, zajtra podarilo nejakému šťastlivcovi nájsť tie signály apokalypsy a sňať sedem pečatí času. Kde sa vzal, tu sa vzal, zmiznutý vlak odrazu padne z neba na zem, patrične odpočínutý po tom, ako strávil sto rokov v tom výťahu, a z vozňov sa vysype zástup starčekov, ohýbajúcich sa pod bremenom času.

– Zabudol si, že v štvrtom rozmere ľudia pravdepodobne nepotrebujú ani jedlo, ani pitie a nestarnú.

– To je pravda, – vyhlásil Haszczyk. – Svätá pravda. Pekná legenda, pán kolega, veľmi pekná.

Zmlkol, lebo si na niečo spomenul. Po chvíli nadviazal na Šwitove slová a zamyslene povedal:

– Signály, signály... Aj ja by som o nich mohol rozprávať... no nie legendu, ale skutočný príbeh.

– Počúvame! Prosíme vás! – ozvali sa i železničari.

Haszczyk sa laktom oprel o dosku stola, napchal si fajočku, a keď k stropu vozňa vystúpilo zopár mliečnych krúžkov, začal rozprávať.

Jedného večera okolo siedmej dostala stanica v Dąbrowe poplašný signál: „vozne odbehli“; kladivko zvončeka po dva razy zaznelo štyrmi údermi v trojsekundovom odstupe. Kým sa náčelník Pomian stihol zorientovať, odkiaľ signály prišli, z éteru dorazil nový signál: ozvali sa striedavo tri cinknutia a dve cinknutia, a toto sa opakovalo štyri razy. Železničný zriadenec pochopil, že to znamená „zadržať všetky vlaky“. Bolo zjavné, že nebezpečenstvo vzrástlo.

Ako usúdil – kvôli sklonu koľaje a smeru prudkého západného vetra sa odpojené vozne rozbehli naproti osobnému vlaku, ktorý práve opúšťal stanicu.

Bolo nevyhnutné vlak zastaviť a posunúť pár kilometrov opačným smerom, ako aj zastaviť premávku na podozrivom úseku trate.

Expedient, mladý energický úradník, vydal náležité nariadenia. Osobný vlak šťastne obrátili opačným smerom a zároveň zo stanice vyslali lokomotívu s ľuďmi, ktorých úlohou bolo zadržať vagóny, ktoré sa samospádom dali do pohybu. Lokomotíva sa opatrne sunula v ústrety nebezpečenstvu, pričom si osvetľovala cestu tromi silnými reflektormi: pred ňou vo vzdialenosti sedemsto metrov išli dvaja železniční strážnici so zapálenými pochodňami a pozorne sledovali trať.

No na veľké prekvapenie všetkých zriadcencov nikde cestou nenadabali na žiadne odpojené vozne a po dvojhodinovej pomalej jazde na najvyššiu možnú mieru lokomotíva dorazila do najbližšej stanice Głazow. Náčelník stanice privítal expedíciu nesmierne udivený. Nikto nevedel nič o nejakých signáloch – terén bol absolútne bezpečný a žiadne nebezpečenstvo z tejto strany nehrozilo. Zriadeneci, značne vyvedení z rovnováhy, sadli do lokomotívy a okolo jednástej v noci sa vrátili do Dąbrowy.

Tam však za ten čas znepokojenie ešte vzrástlo. Desať minút pred návratom parnej lokomotívy znovu zazneli zvončeka – tentoraz žiadali vyslať záchrannú lokomotívu s robotníkmi. Výpravca bol už zúfalý. Rozčúlený signálmi, ktoré sa neustále valili z Głazowa, znepokojenými krokmi premeriaval

perón, vychádzal na koľaje, a potom sa znovu vracal do staničnej kancelárie bezradný, vystrašený, vydesený.

Situácia bola naozaj veľmi nepríjemná. Kolega z Głazowa, ktorému každých desať minút telegrafovali poplašné správy, spočiatku flegmaticky odpovedal, že je všetko v poriadku; potom mu však už došla trpezlivosť a začal svojim kolegom nadávať do hlupákov a bláznov. A tu zatiaľ prichádzal jeden signál za druhým, a čoraz naliehavejšie sa dožadoval vyslať pracovné vagóny s robotníkmi.

Ako topiaci sa, čo sa slamky chytá, zatelefonoval Pomian na opačnú stranu do Zbąszyna, nevedno prečo sa nazdávajúc, že poplašné signály prichádzajú azda stadiaľ. Samozrejme, odpovedali mu záporne: aj tam všetko až vzorne klapalo.

– Zbláznil som sa ja, alebo nie sú pri zmysloch hentí? – spýtal sa napokon blokmajstra, ktorý išiel okolo.

– Pán Sroka, počuli ste tie prekliate zvončeky?

– Počul, pán náčelník, počul. Aha, zasa! Ký d'as?!

Naozaj, neúprosne kladivká znovu tĺkli do železných nákoviek: volali na pomoc robotníkov a lekárov.

Na hodinách práve odbila jedna.

Pomiana sa zmocnila zúrivosť.

– A čo ma napokon po tom všetkom, do čerta! Tam je všetko v poriadku, aj z druhého smeru je všetko na svojom mieste – tak čo by si, do šľaka, chcel? To si z nás robí bláznov nejaký głazowski šašo a obracia nám celú stanicu hore nohami! Podám naňho udanie, a basta!

– Nemyslím, pán náčelník, – prehodil asistent pokojne, – tá záležitosť je príliš vážna, aby sme ju brali z tohto hľadiska. Skôr treba pripustiť nejaký omyl.

– Pekný omyl, len čo je pravda! Vari si nepočul, kolega, čo mi odpovedali z oboch najbližších staníc? Hádám nemožno predpokladať, že sa sem zatúlali nejaké bludné signály z ostatných staníc, o ktorých by tamtí nevedeli. Ak dorazili k nám, tak predsa museli najprv prejsť cez ich rajón. Takže?

– Takže z toho vyplýva jednoduchý záver, že pochádzajú od nejakého železničného strážnika z úseku medzi Dąbrowou a Głazowom.

Pomian pozrel sústredene na svojho podriadeného:

– Od niektorého z traťových robotníkov, vravíte? Hm... hádam. Ale načo? Prečo? Ved' predsa naši ľudia preskúmali celú tú trať krok po kroku a nenašli nič podozrivé.

Úradník pokrčil plecami.

– To už neviem. Tú záležitosť možno neskôr preskúmať v súčinnosti s Głazowom. V každom prípade si však myslím, že môžeme spokojne spať a nevšimáť si tie zvonenia. Všetko, čo bola naša povinnosť, sme urobili – celú oblasť sme dôkladne prehľadali a na trati niet ani stopy po nebezpečenstve, pred ktorým sme boli varovaní. Tie znamenia pokladám jednoducho za takzvaný falošný poplach.

Asistentov pokoj zapôsobil aj na náčelníka utišujúco. Rozlúčil sa so svojím kolegom a zavrel sa na zvyšok noci v kancelárii.

No zamestnanci to až tak ľahko neignorovali. Ľudia sa zoskupili v bloku okolo výhybkára a niečo si medzi sebou tajnostkársky šepkali; z času na čas, keď nočné ticho prerušilo nové poskočenie zvončeka, sa hlavy železničiarov, zbité dokopy, obracali smerom k signálnemu stĺpu a niekoľko párov očí, rozšírených poverčivým strachom, pozorovalo pohyby búchajúcich kladiviek.

– To je zlé znamenie, – mrmlal strážnik Grzela, – zlé znamenie!

A tak signály vyhrávali až do prvého brieždenia. No čím bolo ráno bližšie, tým viac zvuky slabli, stávali sa nepatrnými, v čoraz väčších rozostupoch po sebe, až napokon pred svitaním celkom zamĺkli. Ľudia si vydýchli, akoby im hrud' prestala gniaviť nočná mora.

Na druhý deň sa Pomian obrátil na úrady v Ostoji, ktorým podal dôkladné hlásenie o udalostiach uplynulej noci. Prišla telegrafická odpoveď: prikázali mu, aby počkal na príchod špeciálnej komisie, ktorá mala celú záležitosť podrobne preskúmať.

Počas dňa dopravný ruch bežal celkom podľa pravidiel a všetko malo normálny priebeh. No s úderom siedmej hodiny večer sa opäť ozvali poplašné signály v tom istom poradí

ako včera: takže najprv signál „vozne odbehli“, potom rozkaz: „všetky vlaky zadržat“, a nakoniec heslo: „poslať lokomotívu s robotníkmi“ a zúfale volanie o pomoc: „poslať vlak s robotníkmi a lekárom“. Charakteristická bola gradácia vo výbere znamení, z ktorých každé nasledujúce prezrádzalo nárast vybájeného nebezpečenstva. Tie signály sa, samozrejme, navzájom dopĺňali, keďže vytvárali reťazec, rozdelený prestávkami, ktorý rozprával akýsi príbeh o údajnom nešťastí.

A napriek tomu celá záležitosť vyzerala, že si niekto z nich robí bláznov, alebo ako hlúpy žart.

Náčelník zúril a zamestnanci k tomu mali rôzne postoje: jedni brali celú tú historku z humorného hľadiska a smiali sa z náruživých zvončekov, iní sa zasa poverčivo prežehnávali. Blokmaister Zdun polohlasne rozprával, že v signálnom stĺpe sedí diabol a zaryto klapoce zvončekom.

V každom prípade nikto nebral to, čo znamenia hovorili, vážne a na stanici ani neprijali zodpovedajúce opatrenia. Poplach trval s prestávkami až do rána a až keď sa na východe prešmykla bledoružová čiara, zvončky sa upokojili.

Konečne sa po bezsennej noci náčelník okolo desiatej dopoludnia dočkal príchodu komisie. Z Ostoje pricestoval veľkomožný pán nadinšpektor Turner – vysoký, štíhly, so zlostne prižmúrenými očkami, veľký pán s celým štábom úradníkov. Začalo sa vyšetrovanie.

Páni si už názor na celý prípad vytvorili vopred. Podľa názoru pána nadinšpektora signály pochádzali z búdky niektorého zo železničných strážnikov na trati Dąbrowa – Głazów. Išlo len o to, z čej. Podľa rozpisu pracovných miest bolo na tejto trase osem traťových strážnikov, ktorí nemali aparát, čo by mohol vydávať signály tohto typu. Podozrenie teda padlo na zvyšných dvoch. Inšpektor sa rozhodol vyšetriť oboch na ich mieste pôsobenia.

Po hojnom obede u pána náčelníka vyrazil z Dąbrowy po dvanástej napoludnie špeciálny vlak s vyšetrovacou komisiou. Po polhodinovej jazde páni vystúpili pred búdkou železničného strážnika Dziwoty: bol jedným z podozrivých.